

**UNIVERSITATEA DE ARTE
„GEORGE ENESCU” IAȘI
FACULTATEA DE COMPOZIȚIE, MUZICOLOGIE,
PEDAGOGIE MUZICALĂ ȘI TEATRU
DEPARTAMENTUL TEATRU**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

***VALENTIN SILVESTRU–OMUL DE
TEATRU***

Doctorand:

Anca Elena Ifrim

Coordonator științific:

Profesor univ. doctor *Sorina Bălănescu*

Tipul de doctorat: științific

Profilul: Teatrologie

2011

CUPRINS

I. OMUL VALENTIN SILVESTRU – SCHIȚĂ DE PORTRET ÎN ALB-NEGRU	3
II. DOMNUL TEATRU.....	3
III. TEORETICIANUL ȘI ISTORICUL DE TEATRU, CRONICARUL DRAMATIC, ANTOLOGATORUL	4
III.1 Preliminarii.....	4
III.2 Teoreticianul	5
III.2.1 Arta actorului	5
III.2.2 Repertoriile teatrale.....	6
III.2.3 Statutul criticii teatrale	6
III.2.4 Despre umor la modul cel mai serios.....	6
III.3 Istoricul	7
III.3.1 Contemporaneitatea teatrului	7
III.3.2 Repere pentru dramaturgia românească.....	7
III.3.3 Revirimentul operei caragialene	7
III.3.4 Teatrul de păpuși în lume.....	8
III.3.5 Despre cinematografie	8
III.4 Cronicarul dramatic.....	9
III.4.1 Crezul cronicarului.....	9
III.4.2 Caligrafia spectacolelor în cerneală	9
III.4.3 Un deceniu de spectacole.....	9
III.4.4 Despre alte cronici	10
III.4.5 Valentin Silvestru printre contemporani.....	10
III.5 Antologatorul	11
III.5.1 Piesa într-un act.....	11
III.5.2 Prefață la ...umor	11
III.5.3 Prefață și postfață la volume de proză și dramaturgie.....	10
III.5.4 In Memoriam – Toma Caragiu.....	12
IV. DRAMATURGUL.....	13
IV.1 Autorul de comedii pentru teatrul de păpuși.....	13
IV.1.1 Actualitatea – inactualitatea comediilor	13
IV.1.2 De la necazurile macului, bobului de grâu, ale lui Șurubel și ale Haralambinei spre o ceartă domestică până la întoarcerea unei zâne pe pământ	13

IV. 1.3 Două piese și un mare succes	13
IV.2 Autorul de scenarii pentru emisiuni de radio, televiziune, film	14
IV.2.1 Spectacolele – conferință	14
IV.2.2 Scenarist – emisiuni de radio	14
IV.2.3 Scenaristul de televiziune	14
IV.2.4 Scenaristul de film	14
V. ANIMATORUL MIȘCĂRII TEATRALE	15
V.1 Inițiatorul de festivaluri	15
V.2 Părintele festivalului de umor „Constantin Tănase” de la Vaslui	15
V.3 Co-paternitatea altor inițiative culturale	16
VI PROFESORUL DE TEATRU. MENTORUL	17
VI.1 Vocația de dascăl	17
VI.2 Activitatea de mentorat	17
VI.3 Valentin Silvestru trece Prutul	17
VII. PROZATORUL	18
VII.1 Autorul de schițe și nuvele satirice și umoristice	18
VII.1.1 Universul tematic	18
VII.1.2 Valențe teatrale ale schițelor	18
VII.2 Călătorul prin lume. Memorialistul	19
VII.2.1 Jurnalist și cronicar pe meleaguri străine	19
VII.3 Actori în monografii	19
VII. 3.1 Jules Cazaban	19
VII.3.2 Birlic	20
VII.3.3 Alexandru Giugaru	20
ÎN CONCLUZIE	21
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	22

I. OMUL VALENTIN SILVESTRU – SCHIȚĂ DE PORTRET ÎN ALB-NEGRU

Demersul nostru pornește de la percepțiile în alb-negru ale contemporanilor asupra unei personalități marcante din a doua jumătate a secolului al XX-lea. M-au contrariat opiniile disjuncte, prea categorice ale celor care, în persoana lui Valentin Silvestru nu văd, de prin '90 încoace, decât pricini ale revoltei – față de un om, zic ei, prea obiedient față de autoritățile de partid și de stat; i se fac reproșuri în privința autoritarismului, a dirijismului său, în privința setei de putere; în privința tonului tăios, prea categoric, al opiniei exprimate în cronică.

Din perspectiva exact opusă, citim două cărți omagiale scrise în memoria lui Valentin Silvestru (*Cine ai fost dumneata, domnule Silvestru? și Planeta Silvestru*), unde găsim mărturii, confesiuni, mulțumiri, regrete la adresa celui care și-a dedicat viața o jumătate de secol culturii teatrale românești – și nu numai ei.

Au trecut aproape cincisprezece ani de la stingerea din viață a omului de teatru, iar ecurile pro sau contra lui Valentin Silvestru nu încetează să marcheze disputa.

Pentru realizarea acestei teze am consultat cărțile scrise de Valentin Silvestru, colecțiile diferitelor reviste, în special, „Teatrul”, „Contemporanul”, „România literară”, studii și monografii despre opera cronicarului. N-au rămas necercetate site-urile, într-un cuvânt, tot ceea ce a rămas scris după trecerea din lume a omului de teatru, pornind, credem noi, de la încercarea de a-i contura un portret omului din crâmpielele de mărturie pe care le-am adunat, din lectura textelor sale în volume și în periodice, atenți fiind la ceea ce ne ajută să întrevădem dincolo de cuvântul scris.

II. DOMNUL TEATRU

Teatrolorul a venit pe lume la 20 octombrie 1924, în satul moldovenesc Scânteia, județul Iași, în apropierea Vasluiului, într-o familie de evrei întreprinzători care dețineau o băcănie.

Pasiunea pentru cultură o regăsim în anii copilăriei, când lui Valentin Silvestru îi plăcea să compună diverse lucrări, scrisori, versuri. Însă pasiunea cea mai puternică, sinceră, o are pentru teatru, după ce devine elev al Liceului Național din Iași.

Viitorul teatrolog pășește într-o sală de teatru la vârsta de zece ani și este impresionat de tot ce vede. Pe parcursul unui deceniu, a văzut aproape toate premierele de la Teatrul Național din Iași, loc unde a făcut figurație. Experiența aceasta juvenilă a reprezentat baza formării sale ca teatrolog.

Jurnalul de drum al unui critic teatral se vrea o retrospectivă a evenimentelor din lumea teatrală românească și de peste hotare din perioada 1944-1984, consemnate de omniprezentul și omniscientul Valentin Silvestru. Primul de acest tip în peisajul literar românesc, *Jurnalul* combină teoretizări despre fenomenul teatral cu interviuri, portrete, reflecții, debuturi, premiere, recenzii, mici scandaluri, întâlniri, episoade ciudate, hazlii, triste, succese, eșecuri...

Personalitatea omului de teatru se construia dintr-un aliaj compus din erudiție, umor, inteligență, spirit metodic și critic, vocație, eleganță, demnitate și precizie de ceas elvețian.

III. TEORETICIANUL ȘI ISTORICUL DE TEATRU, CRONICARUL DRAMATIC, ANTOLOGATORUL III.1 PRELIMINARII

Cu personalitatea-i marcantă, Valentin Silvestru a cuprins fenomenul teatral românesc, analizând, filtrând, apreciind mii de spectacole.

Profesia cu care se identifică numele de Valentin Silvestru este cea de **cronicar dramatic**. În condițiile în care cronicile de teatru devin documente, iar cronicarii – istoriografi, Valentin Silvestru, implicat în diagnoza fenomenului teatral, poate fi definit ca istoriograf al teatrului românesc.

Cronicarul nu se rezumă doar la activitatea de comentator imediat al fenomenului teatral; el situează critica într-un plan teoretic, inițiativă care s-a concretizat în publicarea câtorva cărți

de critică teatrală. Dacă adăugăm și pe cele de studii critice, teatrale, monografii, antologii, glose istorice și prefețe, jurnal, totalizăm o sumă de volume, care pun bazele unei teatrologii sistematice, cum și-o dorea cronicarul.

III.2 TEORETICIANUL

III.2.1 ARTA ACTORULUI

1966 reprezintă un moment important în cariera de teatrolog a lui Valentin Silvestru; este anul când îi apare prima lucrare de estetică teatrală, *Personajul în teatru*, din care transpare vocația de exeget al actului teatral.

Cartea se adresează în special actorului, prin studii temeinice, în scopul clarificării unor teorii despre personajul dramatic și cel spectacular.

Exegetul demonstrează existența unui stil contemporan în arta actorului și relevă factorii care au condus la nașterea acestui stil: repertoriul alcătuit din piese contemporane străine și autohtone, actorii școliți în instituții de tip nou, relația actorului cu spectatorul, în care aceștia devin copărtași la trăirea actului artistic.

O idee reiterantă în studiul lui Valentin Silvestru este aceea a stilului de interpretare a actorului, lipsit de afectare, natural, lucid, inteligent, profund, creativ – sintetic vorbind, măiestrie profesională.

Ca un summum al tuturor teoriilor, ultima parte a studiului cuprinde o serie de interviuri cu actori români, care își împărtășesc din experiența lor: George Vraca, Jules Cazaban, Radu Beligan, Șt. Mihăilescu Brăila, Ștefan Ciubotărașu, Dina Cocea, Toma Caragiu, Gheorghe Dinică.

Cu valențe de eseu argumentativ, demersul teoretic al exegetului se dovedește fructuos în explicarea unor concepte, puțin dezbătute la noi în anii '60, cum ar fi: „actorul ca artist”, „conceptul de interpretare”, „actorul coautor al personajului”, „cultura rolului”, „personajul care nu apare”.

Preocupări teoretice cu privire la condiția actorului, dar și la

conceptul românesc de teatralitate se regăsesc în volumul *Spectacole în cerneală* (1972).

O trăsătură a teatrului românesc identificată de Valentin Silvestru este atitudinea, care se poate observa în opțiunea pentru o anumită formă, ce presupune creativitate, abolirea normelor, extinderea unor curente și categorii estetice spre altele mai puțin exploatate până la acel moment.

III.2.2 REPERTORIILE TEATRALE

Criticul demonstrează că repertoriul nu este doar un tablou cu piese diferite, ci însumează o întregă politică. Cele două tipuri de repertorii: clasic și contemporan sunt supuse unei analize structurale, de reevaluare pentru primul și de reorientare pentru cel de-al doilea, preferând drama politică valoroasă, românească sau străină.

III.2.3 STATUTUL CRITICII TEATRALE

Parcurgând un traseu sinuos de la general la particular, Valentin Silvestru își definește domeniul activității: critica teatrală și statutul de critic dramatic în raport cu actorul și publicul.

Conceptul de critică-acțiune, abordat în publicațiile anterioare este dezbătut din punct de vedere teoretic, dar și cu un pronunțat caracter polemic.

În viziunea lui Valentin Silvestru, cele două entități, critica și publicul nu sunt paralele, dar nici nu se intersectează, cercetările sociologice arătând că foarte puțini spectatori vin să vadă o anumită piesă de teatru, influențați doar de cronicile teatrale.

III.2.4 DESPRE UMOR LA MODUL CEL MAI SERIOS

Subintitulată „glose istorice și teoretice”, cartea *Umorul în literatură și artă*, gândită ca o lucrare caleidoscopică reunește definiții, asocieri, descrieri, amintiri, experiențe, reflecții, aforisme într-un mod erudit și polemic. Luând în considerare și filele de istorie comicologică, Valentin Silvestru contribuie la reabilitarea umorului, perceput de unii ca inferior altor preocupări.

III.3 ISTORICUL

III.3.1 CONTEMPORANEITATEA TEATRULUI

Problema contemporaneității în arta spectacolului teatral, în viziunea teatrologului, nu se confundă cu „actualitatea brută”, ci capătă conotații mai ample. Din acest punct de vedere, unele piese mai vechi, prin problematica abordată, rămân contemporane, și chiar mai proaspete decât cele scrise recent. Noțiunii cheie, contemporaneitatea, criticul îi găsește drept opozanți atemporalitatea, inactualitatea și falsa actualitate. Cronicarul declanșează bătaia cu formele perimate din teatru, pentru că, și fenomenul de contemporaneitate implică această atitudine.

III.3.2 REPERE PENTRU DRAMATURGIA ROMÂNEASCĂ

Dovedindu-se un teoretician activ, Valentin Silvestru va transforma glosele sale critice din *Caligrafii pe cortină*, în argumente pentru realizarea unei istorii a literaturii dramatice naționale.

Un loc aparte în cadrul repertoriului românesc îl dedică dramei istorice. Pe lângă sensul real al piesei istorice, cronicarul identifică și coordonate ale gândirii filosofice și un pronunțat caracter politic.

În demersul său analitic (*Clio și Melpomena*), criticul încearcă să traseze unele direcții în dramaturgia contemporană din perioada 1966-1976, fără a-și propune să scrie o istorie a dramaturgiei dintr-un deceniu. Munca istoricului dramatic nu se rezumă la analiză și ierarhizare, ci propune titluri de opere și spectacole importante, combate prejudecăți sau idei.

III.3.3 REVIRIMENTUL OPEREI CARAGIALENE

Elemente de caragialeologie propune o perspectivă literară și una scenică asupra pieselor lui Caragiale, contribuind ca o piesă de puzzle, alături de alte exegeze (ale lui Șerban Cioculescu, I. Constantinescu, Al. Călinescu, Mircea Tomuș), la perceperea operii dramaturgului dintr-o perspectivă modernă.

Așa cum ne obișnuise, Valentin Silvestru abordează o modalitate de critică polemică, subjugată mai multor discipline:

istorie literară și teatrală, critică literară și dramatică, spectacologie.

Referindu-se la reevaluările operei și spectacologiei dramaturgului, Valentin Silvestru supune meditației problema universal valabilă a actualității pieselor.

Analiza personajelor caragialene, având ca punct de plecare patru motive: presa, scrisoarea, semidoctismul, personajul care nu apare, evidențiază realismul operelor dramatice și epice (momente și schițe), oferind totodată și „chei spectacologice”. Cu un bagaj consistent de exemplificări, examinând până în detaliu aceste motive, Valentin Silvestru prezintă sursele inepuizabile ale actualității operei dramaturgului.

Consacrată spectacologiei, partea a doua a cărții oferă posibilitatea unei incursiuni prin montările-reper ale unor spectacole cu toate piesele lui Caragiale.

III.3.4 TEATRUL DE PĂPUȘI ÎN LUME

Teatrul de păpuși în România reprezintă o schiță istorică despre arta marionetelor, scrisă de Valentin Silvestru în colaborare cu Letiția Gâzță și Iordan Chimet. Studiul propus de critic, *Teatrul românesc de păpuși în context universal* face cunoscută evoluția acestui tip de teatru și ecourile sale în străinătate. Adept al novatorismului în arta spectacolului, Valentin Silvestru consideră că și teatrul păpușăresc are nevoie de o asemenea primenire, de aceea salută preocuparea unor teatre de păpuși pentru modernizarea spectacolului. În această coordonată estetică ar intra stilul îndrăzneț al unor regizori, o tehnică dinamică, stilizarea păpușilor la proporții diferite, sincronul cu pantomima și muzica, utilizarea personificării.

III.3.5 DESPRE CINEMATOGRAFIE

Criticul a publicat în reviste de specialitate („Cinema”, „Lumea”), în care semnala starea filmului românesc și străin, calitatea emisiunilor de televiziune și radio.

Câteva repere despre filmul românesc în perioada 1896-1948 se regăsesc în studiul lui Valentin Silvestru – *Vechiul film românesc scrutând contextul social-istoric al vremii*.

Valentin Silvestru nu se numără printre cinefilii pasionați și fideli, considerând că arta cinematografică românească este inferioară teatrului.

III.4 CRONICARUL DRAMATIC

III.4.1 CREZUL CRONICARULUI

Conștient de existența unei doze de subiectivitate în critică, el pleacă de la premisa că fiecare cronicar se îndreaptă spre sala de spectacol cu o idee preconcepută. Aserțiunea se îndreaptă spre concluzia că, în decursul anilor, subiectivitatea criticului se va obiectiva în funcție de anumite reguli și criterii însușite.

III.4.2 CALIGRAFIA SPECTACOLELOR ÎN CERNEALĂ

Având drept suport dramaturgia națională, cronicarul realizează în volumul *Spectacole în cerneală* profilurile unor spectacole de la începutul deceniului al șaptelea, cu plusurile și minusurile lor, precum și reevaluările urmărite pe scenele teatrelor bucureștene și din țară. Fișele teatrologice se desfășoară pe o schemă comună: prezentarea particularităților operei dramatice, rezumatul tramei piesei pusă în scenă, radiografia spectacolului.

III.4.3 UN DECENIU DE SPECTACOLE

Criticul, dublat întotdeauna de istoric, nu lasă niciun fapt teatral neconsemnat, alcătuiind o istorie a teatrului românesc contemporan lui, surprins în toate momentele sale nodale, un breviar a două decenii de stagii teatrale, reunite în volumele *Un deceniu teatral* și *Ora 19,30*.

Articolele ce surprind cele zece stagii (1972-1982) nu dau numai notații lapidare, ci și o serie de opinii, constatări cu privire la valorificarea dramaturgiei naționale, manifestări de cultură teatrală (festivaluri, colocvii, mese rotunde), statutul directorilor de teatre, situația teatrelor din provincie, inițiative locale, contribuții regionale, etc. Dintr-o abundență de evenimente, criticul, deținând o remarcabilă capacitate rezumativă, reușește să stabilească o scară axiologică temeinic justificată în istoria teatrului românesc.

Principiile ordonatoare ale periplului prin stagioni vizează problematica și valorificarea pieselor românești, „ora comediei”, experimentul teatral, subsumate unui realism scenic.

Cronicarului, în avalanșa de date înregistrate și de analize, inculcă polemici încă nestinse și amendări ce vizează cultura teatrală.

În capitolul *Comedia ca o coadă de păun* din volumul *Ora 19,30*, Valentin Silvestru interpretează literatura dramatică a unor comediografi, precum: Aurel Baranga, Teodor Mazilu, Ion Băieșu, Dumitru Solomon, Tudor Popescu, pentru ca apoi să le valideze spectacolul.

Capitolul *Arta regiei* adună câteva fișe de creație ale unor regizori consacrați: Dinu Cernescu, Lucian Pintilie, Liviu Ciulei, Horea Popescu, Sanda Manu, Alexa Visarion, Cătălina Buzoianu, Alexandru Tocilescu, Mircea Marin, Mircea Cornișteanu, Nicolae Scarlat, Cristian Hadjiculea, Dragoș Galgolțiu.

Un ultim capitol al cărții este consacrat unor teatre bucureștene: Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra”, Teatrul Mic (și Foarte Mic) și Teatrul Național „I.L. Caragiale”. Fiecare instituție teatrală are o valoroasă activitate, fiind prezentată în mod diferit.

III.4.4 DESPRE ALTE CRONICI

Judecând din perspectiva cronicilor dramatice și cinematografice, Valentin Silvestru poate fi privit ca o autoritate în materie de critică, dar nu de pe poziția dictatorului care dă legi imuabile și sentințe definitive. Tăios, uneori în exces, dar și cu umor, cronicarul și-a susținut cu argumente estetice evenimentele spectacologice, iar atunci când a fost necesar, cu vehemență polemică.

III.4.5 VALENTIN SILVESTRU PRINTRE CONTEMPORANI

Pe linia profesionalismului în critică se înscriu și contemporanii lui Valentin Silvestru, N. Carandino și Radu Popescu. Scrisul lui N. Carandino este doct și elegant, deopotrivă sever în comentarii, amintind, fără să exagerăm, de penelul cronicarului Valentin Silvestru. Mai mult sceptic decât exaltat, mai mult trist decât fericit, Radu Popescu disecă lucrările

dramatice și spectacolele, adoptând o poziție de cârcotaș, câteodată, malițioasă și nedreaptă.

III.5 ANTOLOGATORUL

III.5.1 PIESA ÎNTR-UN ACT

Pentru un comentator competent al fenomenului teatral românesc *Antologia piesei românești într-un act* vine în complementaritate cu activitatea de cronicar și istoric dramatic.

Întreprinderea aceasta deloc facilă, este rezultatul unei cercetări asidue, temeinice, aplicate, asupra dramaturgiei românești într-un act, uitată, necercetată, sau pur și simplu, necunoscută.

III.5.2 PREFERAȚĂ LA ...UMOR

Un teoretician, dar și un practicant al umorului, Valentin Silvestru prefațează și îngrijește cărți și culegeri de proză umoristică și satirică. Intitulate sugestiv *Sub zodia comediei*, cele două volume de umor românesc și străin, selectate și prefațate de Valentin Silvestru, reunesc momente, dialoguri, scenete, piese într-un act.

Dacă Valentin Silvestru își intitulează un volum de schițe *Zâna castraveților*, ne imaginăm că o prefață la o culegere de proză satirică, *Se căsătoresc dovlecii*, a venit de la sine. Selecția prozelor satirice străine îi aparține lui Anatol Ghermanschi.

Într-un ton epistolar, cronicarul semnează prefața volumului de proză satirică universală *Cărămida cu mâner*, editat de revista „Astra”.

Cu multă considerație și dragoste, Valentin Silvestru prefațează volumul de secvențe pseudocinematografice ale bunului și vechiului său prieten, Petre Bokor, *Pe cuvânt de cineast*.

Tot despre un prieten și confrate, Bogdan Căuș, va scrie în prefața cărții *Paginile pseudo-umoristice ale unui „sărindarist”*.

III.5.3 PREFĂȚĂ ȘI POSTFAȚĂ LA VOLUME DE PROZĂ ȘI DRAMATURGIE

În 1974, în urma unei propuneri a redactorului Mihai Dascălu de la Editura Minerva, Valentin Silvestru îngrijește o ediție a nuvelei *Hagi-Tudose* de Barbu Ștefănescu Delavrancea.

La un an de la moartea scriitorului Romulus Guga, apare un volum de teatru al acestuia, cu o prefață purtând semnătura lui Valentin Silvestru. Cronicarul realizează un crochiu al omului Romulus Guga, identificând toate resorturile psihologice ale dramaturgiei sale.

În 1985, apar la Editura Eminescu, în seria „Teatru comentat” două volume, sub semnătura lui D.R. Popescu, ediție îngrijită de Valentin Silvestru care a selectat piesele, a scris prefețele, a realizat un interviu cu autorul, a ales referințele critice pentru fiecare lucrare și opinii ale dramaturgului despre teatru și ale altora despre dramaturg. Structura de jurnalist profesionist a cronicarului, atent și profund, imprimă interviului un caracter literar, social, etic, estetic.

Seria *Teatru comentat* continuă cu volumul *Noaptea* scris de Mircea Radu Iacoban, prefațat de Valentin Silvestru, sub forma, deloc, surprinzătoare a unei *Scrisori către autor*. Fiecărei piese, cronicarul, pe lângă aprecierile personale, îi anexează și cele mai competente interpretări critice ale confrăților.

Criticul întreprinde o veritabilă exegeză dramaturgiei lui Vișniec din punct de vedere estetic, tematic, structural, simbolic, în prefata volumului de teatru *Groapa din tavan*.

III.5.4 IN MEMORIAM – TOMA CARAGIU

Prietenia de trei decenii și considerația pe care i-o poartă actorului Toma Caragiu, l-au determinat pe Valentin Silvestru să îngrijească volumul memorialistic *Carte despre Toma Caragiu*; a revăzut toate materialele, dându-le o formă unitară, a reconstituit Teatrografia, a scris prefața, a adunat Mărturiile contemporane și a selectat ilustrațiile. Publicarea cărții parcurge un drum sinuos, cu multe tergiversări, deoarece autorul ei, Petre Bokor pleacă din țară în anul 1978.

IV. DRAMATURGUL

IV.1 AUTORUL DE COMEDII PENTRU TEATRUL DE PĂPUȘI

IV.1.1 ACTUALITATEA – INACTUALITATEA COMEDIILOR

Comediile lui Valentin Silvestru trebuie analizate și în funcție de spiritul epocii comuniste. Alături de obsesia formării omului nou, mai exista una – copilul trebuie educat, format prin muncă.

Dramaturgul încearcă să realizeze un demers analitic în comediile sale, apelând la sentimentele, emoțiile, remușcărilor protagoniștilor, dar problematica pieselor, schematismul personajelor, uneori spiritul didacticist, pun sub semnul întrebării succesul reprezentanților lor.

IV.1.2 DE LA NECAZURILE MACULUI, BOBULUI DE GRÂU, ALE LUI ȘURUBEL ȘI ALE HARALAMBINEI SPRE O CEARTĂ DOMESTICĂ PÂNĂ LA ÎNTOARCEREA UNEI ZÂNE PE PĂMÂNT

Comediile pentru păpuși scrise de Valentin Silvestru se integrează perfect repertoriului din prima parte a anilor '60, printr-o intrigă simplă, spiritul didacticist, moralizator. Putem înțelege acum de ce piesele au fost selectate în repertoriul teatrelor de amatori, al brigăzilor artistice, obținând și diferite premii la festivaluri și concursuri.

IV. 1.3 DOUĂ PIESE ȘI UN MARE SUCCES

Odată cu piesa *Cele trei neveste ale lui Don Cristobal* (1961), dramaturgia lui Valentin Silvestru atinge maturitatea artistică. Inspirată din cântecele și povestirile scriitorului Federico Garcia-Lorca, va fi prezentată în premieră absolută la Teatrul „Țândărică”, în regia Margaretei Niculescu.

Piesa este tradusă în limbile spaniolă, franceză, rusă, iar spectacolul are succes atât în țară, cât și în Spania, Polonia, S.U.A., Franța, Turcia, Iugoslavia, U.R.S.S., Elveția, Iordania, Pakistan, Liban, Olanda, cu ocazia unor turnee ale Teatrului „Țândărică”.

La invitația directoarei Natalia Dănăilă, Valentin Silvestru scrie comedia pentru teatrul de păpuși, *Hercule în căutarea merelor de aur*. Nelipsită de situații dramatice, comedia se inspiră din mitologie, prezentând aventurile renumitului Hercule.

Valentin Silvestru scrie un teatru, de fapt, destinat adulților, fapt observabil atât în piesele agitatorice, dar și în cele inspirate din mitologie.

IV.2 AUTORUL DE SCENARII PENTRU EMISIUNI DE RADIO, TELEVIZIUNE, FILM

IV.2.1 SPECTACOLELE – CONFERINȚĂ

Activitatea de scenarist a lui Valentin Silvestru se concretizează în spectacole inedite și conferințe-spectacol: *Istoria farsei*, *Călătorie prin teatrul Americii Latine*, *Descoperirea teatrului african* etc.

IV.2.2 SCENARIST – EMISIUNI DE RADIO

Cea mai importantă contribuție la Radio o are în cadrul emisiunii *Unda veselă*, anume, *Poșta veselă*, unde formulează răspunsuri la întrebări absurde. Umorul corespondenților se naște din seriozitatea tratării celor mai ciudate probleme, augmentat de umorul voluntar al redacției.

IV.2.3 SCENARISTUL DE TELEVIZIUNE

Scenariile realizate de Valentin Silvestru sunt difuzate la Televiziunea Română sub formă de comedii.: *Suferințele unu cal*, *Concursul de curiere*, *Petrecerea*, *Cutia Pandorei*, *Setea*, *Prânz cu discuții*, etc.

IV.2.4 SCENARISTUL DE FILM

Primul scenariu pentru cinematografie este dedicat filmului de desene animate, *Căsuțe ascunse*, realizat la Studioul Cinematografic București. Următoarea colaborare cu Studioul va consta în realizarea unui lung metraj dedicat actriței Lucia Sturdza Bulandra, *Ziua unei artiste*. *Lumea se distrează* este cel de-al treilea film, al cărui scenariu poartă semnătura lui Valentin Silvestru.

În anul 1973 începe epopeea filmului *Tufă de Veneția*, realizat împreună cu Petre Bokor (co-scenarist și regizor). Filmul,

trunchiat, având premiera la 10 ianuarie 1977 satisface cerințele unei comedii, pedălând de la zâmbet până la comicul buf, dar cu multe inegalități valorice.

V. ANIMATORUL MIȘCĂRII TEATRALE

V.1 INIȚIATORUL DE FESTIVALURI

Valentin Silvestru, un infatigabil animator al vieții teatrale, în perioada 1970-1996 a organizat diverse festivaluri, concursuri, gale, seminarii sau a contribuit activ la desfășurarea lor, a fost președinte, vicepreședinte sau membru în juriile de specialitate. Manifestările pe care le coordona purtau emblema culturii, decenței, bunului gust, profesionalismului, competenței, corectitudinii.

Animatorul Valentin Silvestru își dorește mișcări artistice în toate zonele țării, chiar și în orașele mai mici. Au fost înființate festivaluri, simpozioane, colocvii, seminarii de dramaturgie și teatrologie dintre cele mai diverse, consacrate unor scriitori importanți, unor probleme fundamentale, unor evenimente naționale.

V.2 PĂRINTELE FESTIVALULUI DE UMOR

„CONSTANTIN TĂNASE” DE LA VASLUI

Preț de paisprezece ediții (1972-1996), Festivalul de umor „Constantin Tănase” îl va avea ca organizator și președinte al juriului pe Valentin Silvestru, cu excepția anului 1990. La fiecare ediție se comporta ca un adevărat amfitrion cu invitații, interesându-l toate detaliile.

Tot Valentin Silvestru va fi inițiatorul și conducătorul unui însemnat proiect cultural național, „Cenaclul umoriștilor”, (1994), reunind pe cei mai buni umoriști din întreaga țară. După trecerea în neființă a inițiatorului, Cenaclul va prelua numele acestuia, Valentin Silvestru. De asemenea, cu același aport, s-a constituit o bibliotecă a umorului în cadrul Bibliotecii Județene „Nicolae Milescu Spătarul” din Vaslui, cu autografele autorilor în viață și o sală specială dedicată actorului Constantin Tănase, în incinta Muzeului Județean „Ștefan cel Mare”.

V.3 CO-PATERNITATEA ALTOR INIȚIATIVE CULTURALE

În luna iunie a anului 1972, datorită inițiativei criticilor de la revista „Ateneu” a Teatrului Bacovia, a A.T.M., dar și a lui Valentin Silvestru se desfășoară prima „Gală a recitalurilor dramatice” și primul „Colocviu al criticilor teatrali”.

Deoarece comedia se găsea într-un reflux puternic și nu prea se scriau piese de acest gen, Valentin Silvestru inițiază înființarea unui Festival de Comedie la Galați. Titulatura, îndrăzneț pentru autorități, se va transforma în Colocviu despre Arta Comediei.

Tot de la o carență se naște și ideea unui festival – piesa scurtă apare rar pe afișele teatrelor, fiind jucate mai mult de trupele amatoare, cu toate că scriitorii continuau să scrie piese scurte și să le publice în volume de opere complete. Împreună cu directorul Teatrului de Stat din Oradea, Emanoil Enghel și cu unii colaboratori de la revista „Familia”, Valentin Silvestru înființează „Săptămâna teatrului scurt” de la Oradea, dedicat memoriei lui Iosif Vulcan.

Din dorința realizării unor spectacole bune și a confruntării publicului cu cele mai noi probleme ale artei teatrale, s-a născut Colocviul regizorilor tineri de la Bârlad (1976). Colaborarea s-a produs între criticii A.T.M.(inclusiv Valentin Silvestru) și Teatrul din Bârlad.

Preocupat permanent de soarta dramaturgiei caragialene, de faptul că opera este schematic și uneori inadecvat abordată în programa școlară, în critica teatrală sau în teatre, la ideea unor oameni de cultură din Craiova de a organiza Zilele Caragiale, Valentin Silvestru a consimțit, și, ca de fiecare dată, s-a implicat în fermentul manifestării.

În 1983, la ideea lui Valentin Silvestru, se organizează Festivalul de satiră și umor sătesc „Gura satului” de la Macea și prima ediție a Salonului sătesc al umorului.

Apariția în 1980 a Festivalului dramaturgiei românești actuale s-a produs grație directorului Teatrului Național din Timișoara, Lucia Nicoară și teatrologului Valentin Silvestru.

În colaborare cu Cercul Militar Național, cronicarul organizează șapte ediții, începând cu anul 1991, „Sărbătoarea umorului românesc”.

Pentru că-i purta o sinceră prețuire și prietenie dramaturgului Ion Băieșu, după ce acesta dispare, Valentin Silvestru, împreună cu Inspectoratul de Cultură al județului Buzău, reușește să întemeieze Festivalul de Teatru Scurt „Ion Băieșu”.

Alături de gazetarul Mircea Cavadia și de alți membri ai Cenaclului local al umoriștilor, Valentin Silvestru întemeiază prima ediție a Festivalului național de umor pentru tineret de la Reșița.

Văduvite de prezența emblematică a lui Valentin Silvestru, unele festivaluri au sucombat, altele și-au pierdut strălucirea de altădată.

VI PROFESORUL DE TEATRU. MENTORUL

VI.1 VOCAȚIA DE DASCĂL

Începând cu anul 1951 și până la sfârșitul zilelor, Valentin Silvestru va fi dascălul a patruzeci și cinci de generații de absolvenți.

Din evocările foștilor săi studenți se relevă punctualitatea, seriozitatea, capacitatea profesorului de a încuraja opiniile personale ale studenților, răbdarea, calmul, siguranța, spiritul metodic, erudiția sa.

VI.2 ACTIVITATEA DE MENTORAT

De-a lungul a cinci decenii, Valentin Silvestru formează și modelează generații de discipoli. Actori, regizori, scenografi, dramaturgi, umoriști, cronicari, critici, odată trecuți prin filtrul cam sever, ce-i drept, dar corect al mentorului, aveau garanția unei cariere de succes.

VI.3 VALENTIN SILVESTRU TRECE PRUTUL

Deschiderea granițelor cu Republica Moldova a fost un prim pas pentru Valentin Silvestru de a colabora cu artiștii români de cealaltă parte a Prutului. La fel ca în țară, cronicarul încearcă să resusciteze viața teatrală basarabeană, participând la festivaluri,

simpozioane, colocvii, congrese, scriind cronică dramatică. Se observă aceeași atitudine intransigentă și obiectivă față de actul artistic, același imbold dat tinerilor.

VII. PROZATORUL

VII.1 AUTORUL DE SCHIȚE ȘI NUVELE SATIRICE ȘI UMORISTICE

VII.1.1 UNIVERSUL TEMATIC

Nuvele, schițe „vesele și triste”, momente, foiletoane, microfoiletoane, „schițișoare”, „pamflețele”, scenete, povestiri „vesele” și „îngândurate” sunt reunite în volumuri cu titluri sugestive: *Jurnalul cu file violete*, *Glastra cu sfecele*, *Tufă de Veneția*, *De ce râdeau gepizii...*, *Zâna castraveților*, *Arta îmbrobodirii*, *Ce mai faci?...*, *Un bou pe calea ferată*, *Oasele ca proprietate personală*, *Răbdări prăjite*, *Praf și pulbere*.

Primele scrieri în proză ale lui Valentin Silvestru sunt propagandistice, aservite canoanelor proletcultiste.

Începând cu volumul de schițe *Glastra cu sfecele*, schematismul se mai diminuează, dezvoltându-se tematica și procedeele narative, umorul prinzând tot mai mult teren.

Incisiv, cu vervă satirică până la sarcasm, Valentin Silvestru amendează cu fermitate prostia, naivitatea, fanfaronada, mahalagismul, comoditatea, superficialitatea, vorbăria, iresponsabilitatea, birocratismul, prostul gust, improvizația, neprofesionalismul. Sub aparența remarcei ghidușe, scriitorul decupează realitatea cu abilitatea unui chirurg, dezvăluind felii de viață vesele, dar și triste, chiar tragice uneori. Schițele și foiletoanele sale, inegale ca valoare, sunt mai mult satirice decât umoristice.

VII.1.2 VALENȚE TEATRALE ALE SCHIȚELOR

Teatralitatea schițelor lui Valentin Silvestru nu este un fenomen speculativ, ci o certitudine. Structura scenică a unor schițe este vizibilă prin caracterul aproape dialogat, reducerea la minimum a naratorului, prezența indicațiilor scenice, comunicarea cu cititorul (spectatorul), tensiunea dramatică, elementul surpriză, înclinația spre farsă și satiră socială.

VII.2 CĂLĂTORUL PRIN LUME. MEMORIALISTUL

VII.2.1 JURNALIST ȘI CRONICAR PE MELEAGURI STRĂINE

Dotat mereu cu un carnet pentru a consemna note, aprecieri, impresii, Valentin Silvestru se dovedește a fi un adevărat globe-trotter, străbătând țara și o parte din mapamond. Însoțind diferite teatre și ansambluri, cronicarul a căutat să afle mereu unde se situează teatrul românesc în raport cu fenomenul teatral internațional. Prima călătorie pe care Valentin Silvestru o întreprinde în decurs de aproape patru luni (1956-1957) este în Uniunea Sovietică, la Moscova și Leningrad. Însemnările teatrale vor fi reunite într-un volum intitulat *Din fotoliul spectatorului*.

A doua călătorie a cronicarului se va produce la scurt timp după cea din Uniunea Sovietică, la 16 iunie 1956, însoțind Teatrul Național „I.L. Caragiale” din București într-un turneu la Paris, pentru a reprezenta România la cel de-al treilea Festival Internațional de artă dramatică. Lucrarea este străbătută de un fierbinte suflu patriotic pe care Valentin Silvestru îl exprimă atunci când vorbește despre valorile teatrului românesc și faima lui peste hotare.

Impresii bogate va culege și din Polonia, Bulgaria, Iugoslavia, China, Austria, Italia, Albania, Finlanda, Canada, R.D. Germană, Grecia, Mexic, Ungaria, Republica Moldova, Brazilia, Japonia și Spania.

Impresii despre perioada petrecută în Spania, în anul 1970 se vor reuni într-un captivant memorial de călătorie, *1000 de ore în Spania*.

Autorul îmbină jurnalul de călătorie cu reportajul turistic și eseul. Volumul este atractiv prin erudiție, umor, senzațional.

VII.3 ACTORI ÎN MONOGRAFII

VII. 3.1 JULES CAZABAN

Ori de câte ori i se oferă ocazia, Valentin Silvestru dedică pagini memorabile actorilor români, atât în periodice, cât și în volume de studii teatrale, fie pentru că au strălucit într-un rol, că au ajuns la apogeul profesiei sau au debutat încurajator, fie că,

după trecerea lor în neființă, trebuie să se cunoască viața și activitatea închinată teatrului.

Monografia apărută în colecția *Figuri de seamă ale teatrului românesc* sub semnătura lui Valentin Silvestru este consacrată personalității actorului Jules Cazaban.

Pentru a da autenticitate înclinațiilor estetice ale rolurilor interpretate de Cazaban, autorul folosește metoda interviului.

Valentin Silvestru realizează un profil real al actorului, cetățean și profesor deopotrivă, prin sobrietatea și profunzimea analizei.

VII.3.2 BIRLIC

Valentin Silvestru este unul dintre cei care l-au cunoscut pe Birlic, l-au văzut în zeci de spectacole, filme și i-au consemnat creația mai bine de un sfert de veac, de aceea îi dedică o monografie substanțială.

Autorul evocă scurte pasaje biografice ale artistului, dar oferă și o viziune critică asupra unui mare artist, începând cu roluri mai mici până până la cele antologice.

În monografia consacrată actorului Birlic, Valentin Silvestru îmbină episoadele portretice cu eseul, aprecierile critice, interviul, declarațiile actorului și iconografia.

VII.3.3 ALEXANDRU GIUGARU

Ultima monografie scrisă de Valentin Silvestru este dedicată tot unui moldovean, hușeanului Alexandru Giugaru, pe care-l cunoștea de mai bine de patru decenii.

Autorul insistă asupra vieții provinciale, aventuriere, mizere deseori, răsfrângând această experiență în conturarea rolurilor pe care le-a întruchipat pe scenă sau în film, în special a eroilor caragialeni.

Având dese întâlniri cu actorul, Valentin Silvestru inserează în evocarea copilăriei și a evoluției artistice ale acestuia fragmente din interviurile pe care le-a acordat.

Valentin Silvestru aduce argumente din cronicile vremii, îndeosebi, din revista „Teatrul”, care vin în sprijinul confirmării valorii interpretative a actorului, dar și din volumele sale de studii teatrale, semn că activitatea teatrologică și cinematografică i-a fost

monitorizată de-a lungul vremii.

ÎN CONCLUZIE

În demersul nostru, am încercat să evidențiem toate valențele omului de teatru Valentin Silvestru: cronicar și critic teatral, jurnalist, prozator satiric și umorist, animator, dramaturg, antologator, memorialist, monograf, mentor, profesor. Nu știm în ce măsură am atins toate punctele nodale ale activității sale, dar cu siguranță, am arătat că Valentin Silvestru se identifică plenar cu teatrul românesc, pe care l-a iubit încă din copilărie cu o intensitate pătimașă.

Criticului și cronicarului dramatic, adoptând un stil precis, tăios îi scapă (sau îi lasă să-i scape), nu de puține ori, pagini lirice, eseistice, meditative.

În lucrarea de față am punctat grija pe care o are acest cronicar cu o memorie infailibilă, de a nu se pierde tot ceea ce e valoros pentru cultură, de a consemna spectacole, mișcări culturale, evoluții ale actorilor, de a resuscita piese vechi, acoperite de praful uitării.

Demne de reținut sunt și calitățile artistice ale stilului său: o schiță, o notă de călătorie sau o cronică se citesc cu aceeași plăcere, pentru că Valentin Silvestru este un scriitor în adevăratul înțeles al cuvântului.

Încheiem lucrarea noastră, convinși fiind că am contribuit într-o măsură la cunoașterea activității unei personalități marcante a perioadei postbelice, teatrologul Valentin Silvestru.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. BIBLIOGRAFIE PRIMARĂ SCRIERI DE VALENTIN SILVESTRU

1. ISTORIE ȘI CRITICĂ TEATRALĂ

- *Jules Cazaban*, București, Editura Meridiane, 1964
- *** *Teatrul românesc în contemporaneitate*, volum colectiv de studii critice, București, Editura Meridiane, 1964
- *Personajul în teatru*, București, Editura Meridiane, 1966
- *** *Teatrul de păpuși în România*, (în colaborare), Editura Meridiane, 1968
- *Prezența teatrului*, București, Editura Meridiane, 1968
- *** *Contribuții la Istoria Cinematografiei în România (1896-1948)*, coordonator Ion Cantacuzino, București, Editura Academiei Române, 1971
- *Spectacole în cerneală*, București, Editura Meridiane, 1972
- *Caligrafii pe cortină*, București, Editura Eminescu, 1974
- *Clio și Melpomena*, București, Editura Eminescu, 1977
- *Elemente de caragialeologie*, București, Editura Eminescu, 1979
- *Antologia piesei românești într-un act*, (I-IV), Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979-1982
- *Ora 19,30*, București, Editura Meridiane, anul 1983
- *Un deceniu teatral*, București, Editura Eminescu, 1984
- *Umorul în literatură și artă*, București, Editura Meridiane, 1988
- *Birlic – o viață trăită pe scenă*, București, Editura „Rampa și Ecranul”, 1991
- *Jurnal de drum al unui critic teatral*, I, București, Editura Meridiane, 1992
- *Alexandru Giugaru*, Inspectoratul pentru cultură al județului Vaslui, 1996
- *Jurnal de drum al unui critic teatral*; (I-IV), București,

Editura Palimpsest, (2004-2006)

2. MEMORIALE DE CĂLĂTORIE

- *Din fotoliul spectatorului*, București, Editura Cartea Rusă, 1956
- *Teatrul Național „I.L. Caragiale” la Paris*, București, Editura Teatrul Național, 1957
- *1000 de ore în Spania*, București, Editura Albatros, 1972

II. BIBLIOGRAFIE SECUNDARĂ

1. ÎN VOLUME

1A. LUCRĂRI DE ISTORIA TEATRULUI, CRITICĂ TEATRALĂ ȘI ESTETICĂ

- Barbu, Nicolae, *Momente din istoria teatrului românesc*, București, Editura Eminescu, 1977
- Bălănescu, Sorina, *Peisaj ieșean cu oameni de teatru și spectacole*, Iași, Princeps Edit, 2004
- Berceanu, Patrel, *Teatrul în dialog cu Veacul*, Craiova, Editura Aius, 2006
- Berlogea, Ileana, *Teatrul românesc în secolul XX*, București, Editura Fundației Culturale Române, 2000
- Boia, Lucian, *Miturile comunismului*, București, Editura Nemira, 1998
- Bokor, Petre, *Planeta Silvestru*, București, Editura Viitorul Românesc, 1998
- Bujoreanu, Raluca, *Autonomia limbajului păpușăresc*, Iași, Artes, 2008
- Buzău-Mihalache, George, *Tinerețea lui Toma Caragiu*, București, Editura Vizual, 1993
- Caragiu, Toma, *Poeme și alte confesiuni*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979
- Carandino, N., *Actori de ieri și de azi*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1973
- Carandino, N., *Autori, piese și spectacole (1966-1970)*, Editura Cartea Românească, 1973
- Carandino, N., *Radiografii teatrale*, București, Editura Eminescu, 1976

- Cavadia, Mircea, *Cine ai fost, dumneata, domnule Silvestru?*, Reșița, Editura Timpul, 1997
- Călinescu, Al., *Biblioteci deschise*, București, Cartea Românească, 1986
- Călugăru, Geo, *Toma Caragiu – Magicianul*, București, Editura Făt-Frumos, 2006
- Cioculescu, Șerban, *Caragialiana*, București, Editura Eminescu, 1974
- Cubleșan, Constantin, *Opera literară a lui Delavrancea*, București, Editura Minerva, 1982
- Cubleșan, Constantin, *Teatrul – între civic și etic*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983
- Diaconescu, Romulus, *Spații teatrale*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1979
- Diaconescu, Romulus, *Dramaturgi români contemporani*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1983
- Elvin, B., *Modernitatea clasicului Caragiale*, București, Educația pentru Literatură, 1967
- Faifer, Florin, *Dramaturgia între clipă și durată*, Iași, Editura Junimea, 1983
- Gâțză, Letiția, *Teatrul de păpuși românesc*, București, Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, 1963
- Genoiu, George, *Subiecte teatrale*, București, Editura Meridiane, 1983
- Ghițulescu, Mircea, *Cartea cu artiști*, Teatrul românesc contemporan, București, Editura Redacției Publicațiilor pentru Străinătate, 2004
- Iorgulescu, Mircea, *Critică și angajare*, București, Editura Eminescu, 1981
- Iosif, Mira, *Teatrul nostru cel de toate serile*, București, Editura Eminescu, 1984
- Marin V., Dumitru, *Festivalul Național al Umorului „Constantin Tănase” – 40*, Vaslui, Editura Pim, 2010
- Măciucă, Constantin, *Motive și structuri dramatice*, București, Editura Eminescu, 1986

- Mălaimare, Mihai, *Șansa*, București, Editura Polirom, 2006
- Mălăele, Horațiu, *Horațiu despre Mălăele*, București, Editura Intact, 2004
- Muscalu, Ion, *Scânteia*, Iași, Editura Danaster, 2009
- Neagu, Fănuș, *A doua carte cu prieteni*, București, Editura Sport Turism, 1985
- Oprea, Ștefan, *Căruța lui Thespis*, Iași, Editura Opera Magna, 2005
- Paiu, Constantin, *Confidențe la Arlechin*, Iași, Editura Junimea, 1985
- Popa, Mircea, *Spania descoperită de români*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2007
- Popescu, Radu, *Cronici dramatice*, București, Editura Eminescu, 1974
- Pracsiu, Teodor, *Clepsidrele Thaliei*, Iași, Editura Junimea, 1985
- Pracsiu, Teodor, *Transparențe critice*, Inspectoratul pentru Cultură al județului Vaslui, 1997
- Râpeanu, Valeriu, *Memoria și fețele timpului*, București, Editura Cartea Românească, 1983
- Roznoveanu, Mirela, *D.R.Popescu*, București, Editura Albatros, 1981
- Săceanu, Amza, *Fața nevăzută a teatrului*, București, Editura Eminescu, 1974
- Selejan, Ana, *Literatura în totalitarism (1949-1951)*, Sibiu, Editura Thansib, 1994
- Titel, Sorin, *În căutarea lui Cehov*, București, Editura Cartea Românească, 1984
- Tonitza-Iordache, Michaela, Banu, George, *Arta teatrului*, București, Editura Nemira, 2004
- Ubersfeld, Anne, *Termeni cheie ai analizei teatrului*, traducere de Georgeta Loghin, Institutul European, 1999
- Ulmu, Bogdan, *Sub semnul teatrului*, București, Editura Eminescu, 1980

- Ulmu, Bogdan, *Dicționar de personaje din teatru*, Iași, Editura Timpul, 2002
- Vasilescu, Alexandra, *Un mic teatru mare*, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1979
- Vasilescu, Stelian, *Cred în teatru*, București, Editura Facla, 1975
- Vasiliu, Mihai, *Istoria teatrului românesc*, Editura Didactică și Pedagogică, 1995
- Vișniec, Matei, *Cronica ideilor tulburătoare*, București, Editura Polirom, 2010

1.b DICȚIONARE

- Academia Română, *Dicționarul general al literaturii române*, vol.S-T, Editura Univers Enciclopedic, București, 2007
- Aurel Sasu, *Dicționarul biografic al literaturii române*, I,II, București, Editura Paralela 45, 2006

2. PERIODICE CONSULTATE

- „Teatrul” (1957-1989)
- „Teatrul azi” (1992-2006)
- „Contemporanul” (1972-1997)
- „România literară” (1972-2009)
- „Cinema” (1977-1989)
- „Tribuna” (1960-1997)
- „Convorbiri literare” (1980-2006)
- „Luceafărul” (1960-1997)
- „Familia” (1972-2005)
- „Vatra” (1974-1983)
- „Ateneu” (1972-1989)
- „Cronica” (1971-1998)
- „Astra” (1972-1980)
- „Ramuri” (1967-1989)
- „Orizont” (1975-1980)
- „Scânteia” (1972-1976)
- „Informația Bucureștiului” (1975-1980)
- „Iașul literar” (1954-1970)

- „Orizont” (1974-1980)
- „Steaua” (1985-1994)
- „Săptămâna culturală a capitalei” (1972-1974)
- „Adevărul literar și artistic” (1996-2002)
- „Jurnalul național”, 2009, din 28 septembrie
- „Biblioteca”, 1993, nr.3-4
- „Caiete botășănene”, anul V(1988), nr.12(72)
- „Caiete critice”, nr. 7-8-9, 1992, p.125-126